

УПРАВЛІНСЬКІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ, СОЦІОЛОГІЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

УДК 796.06+364.46

Долбишева Н. Г., к. фіз. вих., доцент

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Спортизація неолімпійського спорту як соціокультурного явища

Анотація. Мета: розкрити сутність неолімпійського спорту як соціокультурного явища. **Результати:** Розглянуто особливості спортизації та її характерні ознаки в спектрі неолімпійського спорту, яка охоплює спортивну діяльність та спрямована на формування культури особистості. **Висновки:** спортизація неолімпійського спорту обумовлюється ієрархією системи управління, нормативно-правовою базою, правовим інститутом вирішення конфліктів, спортивними технологіями, спортивною підготовкою до змагання та самі змагання, інститутом суддівства, науково-дослідницькою базою, інформаційною мережею та пасивними учасниками спорту (глядачами, волонтерами, аніматорами, організаторами, технічними працівників і т.п.).

Ключові слова: спортизація, неолімпійський спорт, соціокультурне явище.

Вступ. Неолімпійський спорт є соціальною галузю, яка представляє сукупність галузей, виробництва, організацій, безпосередньо пов'язаних та визначених стилем та рівнем життя людини, їх благополуччя та використання даної сфери як сферу послуг в освіті, культурі, відпочинку, спорті, фізичній рекреації, фізичній реабілітації та професійної підготовки. Наприкінці ХХ та початку ХХІ століття неолімпійський спорт поступово займає значне місце в соціокультурному явищі та становиться його феноменом.

Спортизація характеризується активним використанням спортивної діяльності, спортивних технологій, змагань та елементів спорту з метою формування культури особистості [9]. Слід особливо підкреслити, що неможна обмежуватися лише формуванням культури особистості. На нашу думку, спортизація є елементом спортивної культури, визнання схильностей, уподобань та потреб до занять спортом, психофізичної підготовленості, спортивного відбору обдарованих людей, підготовки спортивного резерву, реалізації індивідуальних резервних функціональних можливостей індивідуальності. Л.І. Лубишева зазначає, що спортизація також впливає на формування спортивно орієнтованої особистості, мотиву та інтересу до занять фізичної культури і спорту.

Спортизація останнє десятиріччя інтенсивно впроваджується в систему шкільної освіти [2; 3; 8–12; 14] та вищих навчальних закладів різного рівня акредитації [6; 13; 15].

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Робота виконувалась згідно з темою: 2.6 «Теоретико-методичні основи удосконалення тренувального процесу та змагальної діяльності в структурі багаторічної підготовки спортсменів» Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. та напряму дослідження кафедри олімпійського та професійного спорту Дніпропетровського державного інституту фізичної культури та спорту за темою «Історичні, організаційно-правові аспекти та теоретико-методичні засади неолімпійського спорту в Україні та на світовому просторі».

Мета дослідження: розкрити основні положення спортизації неолімпійського спорту як соціокультурного явища.

Матеріал і методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та документальних матеріалів (вітчизняних та зарубіжних джерел), систем-

ного та логічного (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння, групування) аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення.

Неолімпійський спорт є соціокультурним явищем, оскільки: по-перше, йому притаманні соціальні функції, які пов'язані з вихованням культурних, пізнавальних, трудових, етичних та естетичних цінностей, тощо (таких як – соціалізуюча, освітньо-виховна, гуманістична, оздоровча і рекреаційно-культурна, виробнича, пізнавальна, видовищна, інформаційно-просвітницька, економічна, престижна, соціально-інтеграційна, комунікативна, соціоемоційна, інтегративна, освітня, підготовча, прикладна, прогностична, змагально-еталона та евристично-досягаюча); по-друге, впливає на спортивні цінності, людські відношення, функціонування спорту, спортивне середовище, інтеграцію особистості, спортивний світогляд, тощо; по-третє, продуктом морального, етичного, творчого запиту та потреб людини, формування морально-вольових, фізичних, інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості.

Використовуючи методи аналізу встановлено, що не тільки олімпійський та професійний спорт обумовлюється спортизацією, але й неолімпійський, як спектр спорту. Спортизація неолімпійського спорту має дві позиції: на рівні особисті людини та на рівні суспільної значущості. Однак обидві позиції насамперед спрямовані на спортивне досягнення та визнання статусу відповідно до міжнародного рівня.

Ураховуючи вищезазначене спортизація неолімпійського спорту як соціокультурне явище являє собою:

1. Ієрархію громадських організацій як систему управління:

– локальних – міські та обласні федерації, управління фізичної культури та спорту на міському та обласному рівнях;

– національних – національні спортивні федерації, спортивні комітети, спортивні відділи, громадські спортивні організації та міністерства [3];

– континентальних – Європейські, Азійські, Африканські, Американські, Території Океанії спортивні федерації;

– міжнародних – Міжнародні спортивні федерації, Асоціація «Спортаккорд», Асоціація визнаних Міжнародним олімпійським комітетом спортивних федерацій, Міжнародна асоціація Всесвітніх ігор,

Міжнародна асоціація інтелектуального спорту, Міжнародний союз військового спорту та ін.

2. Нормативно-правову базу у вигляді нормативних документів, які регулюють:

- діяльність та розвиток громадських організацій (конституції – міжнародних спортивних громадських організацій, зазначенні вище; статuti – спортивних федерацій);
- проведення спортивних змагань – правил, які розглянуті та затверджені на сесії федерацій;
- проведення антидопінгового контролю – антидопінговий кодекс.

3. Систему змагань відповідно до:

- рівня проведення – місцеві, регіональні, національні, міжнародні у вигляді Чемпіонатів, Кубків, Ігор, Матчевих зустрічі, тощо;
- географічних територіальних ознак – континентальні, регіональні;
- вікових меж учасників – юнацькі, молодіжні, студентські, ветеранські;
- особливостей фінансування – державні, комерційні, професійні;
- програми – за видами спорту та комплексні у вигляді Національних, Континентальних та Всесвітніх ігор;
- характеру – індивідуальні, командні, індивідуально-командні;
- релігійних переконань – спеціальні, універсальні;
- термінів проведення – тимчасові (матчеві зустрічі), постійні (Чемпіонати, Кубки, Ігри).

4. Інститут суддівства на рівні спортивних федерацій та громадських спортивних організацій чи асоціацій – регіональних, національних, континентальних, міжнародних.

5. Специфічний спортивний інвентар та екіпіровку, його вдосконалення відповідно до вдосконалення системи організації та проведення змагань, ускладнення змагальних програм, визнання нових видів спорту.

6. Специфічну підготовку, яка обумовлюється сучасною системою підготовки спортсменів до змагальної діяльності у вигляді тренувань та використанні позатренувальних та позазмагальних факторів.

7. Досягнення найвищих результатів, перемог, встановлення рекордів на підставі максимальної реалізації можливостей спортсменів та порівняння рівня їх підготовленості.

8. Порядок присвоєння спортивних розрядів та спортивних звань відповідно до Єдиної спортивної класифікації [5].

9. Підрахунок результатів у вигляді рейтингу спортсменів і команд відповідно до положень про рейтингову систему спортивних федерацій.

10. Виконання основних положень антидопінго-

вого кодексу.

11. Інформаційну мережу, яка забезпечує інформаційними новинами на телебаченні та радіо, телевізійними трансляціями, журналами, газетами та інтернет-сайтами.

12. Правовий інститут вирішення різних конфліктів приватного характеру (технічні, адміністративні, дисциплінарні, економічні, міжорганізаційні суперечки), які виникають у процесі спорту вищих досягнень в якості першої та останньої інстанції (від Міжнародного спортивного арбітражного суду до арбітражних інститутів національних спортивних організацій), а також юридичної консультації з основних проблем спортивної діяльності [1; 6; 16].

13. Формування науково-дослідних інститутів, проведення наукових досліджень у різних напрямках спортивної науки на рівнях соціально-філософських, історичних, економічних, правових, теоретико-методичних, медико-біологічних, організаційно-управлінських аспектів, що сприяє результативності науково-методичного, медичного та кадрового забезпечення.

14. Пасивних учасників, які приймають участь у спортивних подіях забезпечуючи підтримку спортсменів, підготовку матеріально-спортивної бази, організації дозвілля під час їх проведення, тощо (глядачів, аніматорів, організаторів, технічних працівників і т.п.).

Висновки:

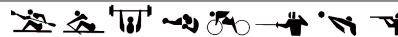
1. Неолімпійський спорт є соціокультурним явищем, який впливає на розвиток держави та особистості. На рівні активної особи до рухової активності та здорового способу життя, реалізації власних фізичних, психічних і функціональних можливостей та амбіцій з метою досягнення найвищого спортивного результату. На рівні пасивної особи яка сприймає неолімпійський спорт як частку спорту та впливає на його розвиток.

2. Спортизація характеризується спортивною діяльністю, яка спрямована на досягнення максимального спортивного результату та охоплює ієрархію управління, нормативно-правову базу, правовий інститут вирішення конфліктів, спортивні технології, спортивну підготовку до змагання та самі змагання, інститут суддівства, науково-дослідницьку базу, інформаційну мережу та пасивних учасників спорту.

Перспективами подальшого дослідження є визначення спектрів спорту та напрямів неолімпійського спорту як соціально-культурного явища, їх розмежування на складові частини та окремі елементи за певними ознаками і можливостям, узагальнення окремих однорідних явищ в загальну групу, вивчення явищ від часткового до загального, від загального до часткового, від наслідків до причини.

Список використаної літератури:

1. Алексеев С. В. *Правовые основы профессиональной деятельности в спорте* : [учебник для вузов] / С. В. Алексеев. – М. : Советский спорт, 2013. – 517 с.
2. Ахтемзянова Н. М. Реализация проекта «Школьный спортивный клуб» в условиях спортизации физического воспитания / Н. М. Ахтемзянова // *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка: научно-методический журнал*. – 2010. – № 2. – С. 11–14.
3. Ахтемзянова Н. М. *Школьный спортивный клуб в условиях спортизации физического воспитания школьников* / Н. М. Ахтемзянова // *Теория и практика физической культуры*. – 2011. – № 3. – С. 86.
4. Долбышева Н. Г. *Основные направления деятельности органов управления, обеспечивающих неоллимпийские виды спорта в Украине* / Н. Г. Долбышева, Э. Ю. Саварец // *Слобожанський науково-спортивний вісник* : [наук.-теорет

журн.] – Харків : ХДІФК, 2012. – № 5 (1). – pp. 126–129.

5. Єдина спортивна класифікація України / Наказ Міністерства молоді спорту України, № 1088 від 07.04.2006 р. № 1088, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України за № 518/1239 24.052006 р. – Київ, 2006. – 462 с.

6. Зеленов Ю. Н. Спортизированное физическое воспитание учащихся профессиональных училищ: на примере боевого самбо : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Ю. Н. Зеленов. – Тюмень, 2007. – 159 с.

7. Кузин В. В. Спортивный арбитраж : [монография] / В. В. Кузин, М. Е. Кутепов, Д. Г. Холодник. – М. : Физкультура, образование, наука, 1996. – 165 с.

8. Кыласов А. В. Спортизация интеллектуальных игр / А. В. Кыласов. – М. : Советский спорт, 2013. – 188 с.

9. Лубышева Л. И. Спортизация общеобразовательных школ России: новые векторы развития / Л. И. Лубышева // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : [научно-методический журнал]. – 2007. – № 1. – С. 63–65.

10. Лубышева Л. И. Муниципальная спортизация – основа школьного спорта / Л. И. Лубышева // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : [научно-методический журнал]. – 2008. – № 5. – С. 2–7.

11. Лубышева Л. И. Спортизация общеобразовательной школы – новый вектор отбора и подготовки олимпийского резерва / Л. И. Лубышева // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : [научно-методический журнал]. – 2010. – № 3. – С. 8–10.

12. Обухов С. М. Динамика физической подготовленности учащихся при реализации различных вариантов спортизации физического воспитания в общеобразовательной школе / С. М. Обухов, Н. Б. Обухова, А. С. Снигирев // Теория и практика физической культуры. – 2011. – № 8. – С. 89–91.

13. Погудин С. М. Физическое развитие учащихся в условиях социально-экономических реформ и спортизации физического воспитания / С. М. Погудин, А. Ф. Лисовский, Д. В. Фонарев // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : [научно-методический журнал]. – 2006. – № 3. – С. 39–41.

14. Проблемы спортизации учебного предмета «Физическая культура» в образовательном учреждении / Р. А. Абзалов [и др.] // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : [научно-методический журнал Рос. гос. ун-та физ. культуры, спорта и туризма РАО]. – 2012. – № 4. – С. 2–5.

15. Фейтуллаев М. М. Модернизация учебного процесса по физическому воспитанию студентов агроинженерных специальностей на основе спортизации / М. М. Фейтуллаев // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : [научно-методический журнал]. – 2008. – № 2. – С. 31–32, 49–50.

16. Court of Arbitration for Sport : [electronic resource] // Access mode : <http://www.tas-cas.org>.

Стаття надійшла до редакції 08.01.2014 р.

Опубліковано: 28.02.2014 р.

Аннотация. Долбышева Н. Г. Спортизация неолимпийского спорта как социокультурного явления. **Цель:** раскрыть сущность неолимпийского спорта как социокультурного явления. **Результаты:** рассмотрены особенности спортизации и их характерные признаки в спектре неолимпийского спорта, который охватывает спортивную деятельность и направлена на формирование культуры личности. **Выводы:** спортизация неолимпийского спорта обуславливается иерархией системы управления, нормативно-правовой базой, правовым институтом решения конфликтов, спортивными технологиями, спортивной подготовкой к соревнованиям и самими соревнованиями, институтом судейства, научно-исследовательской базой, информационной сетью и пассивными участниками спорта (зрителями, волонтерами, аниматорами, организаторами, техническими рабочими и т. п.).

Ключевые слова: спортизация, неолимпийский спорт, социокультурное явление.

Abstract. Dolbysheva N. G. Sportization of Non-Olympic Sport as a social and cultural phenomenon. **Purpose:** discovers the sense of non-Olympic sport as a social and cultural phenomenon. **Results:** it studies the peculiarities of sportization and their characteristic features in the range of non-Olympic sport which cover sport activity and is directed to personal culture formation. **Conclusions:** sportization of non-Olympic sport is grounded on hierarchy of management system, normative and law base, law institution of conflict solving, sport technologies, sport preparation for the competition and competitions themselves, judge institution, scientific and research base, informational net and passive sport participants (spectators, volunteers, animators, coordinators, technical workers ect.)

Key words: sportization, non-Olympic sport, social and cultural phenomenon.

References:

1. Alekseyev S. V. Pravovyye osnovy professionalnoy deyatel'nosti v sporte [Legal basis of professional activities in sport], Moscow, 2013, 517 p. (rus)
2. Akhtemzyanova N. M. Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka [Physical education: education, training], 2010, vol. 2, pp. 11–14. (rus)
3. Akhtemzyanova N. M. Teoriya i praktika fizicheskoy kultury [Theory and Practice of Physical Culture], 2011, vol. 3, pp. 86. (rus)
4. Dolbysheva N. G., Savarets E. Yu. Slobozhans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhansky science and sport bulletin], Kharkiv, 2012, vol. 5 (1), pp. 126–129. (rus)
5. Yedina sportivna klasifikatsiya Ukraini, Nakaz Minsim'yamolodsportu Ukraini, № 1088 vid 07.04.2006 g. № 1088, Zareyestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini za № 518/1239 24.052006 r. [Unified Sports Classification Ukraine, Order MFYS Ukraine, № 1088 of 07.04.2006, № 1088, registered at the Ministry of Justice of Ukraine № 518/1239 was 24.052006], Kyiv, 2006, 462 p. (ukr)
6. Zelenov Yu. N. Sportizirovannoye fizicheskoye vospitaniye uchashchikhsya professionalnykh uchilishch: na primere boyevogo sambo : dis ... kand. ped. nauk [Sporting physical education students in vocational schools: the case of Combat Sambo : diss.], Tyumen, 2007, 159 p. (rus)
7. Kuzin V. V., Kutepov M. E., Kholodnyak D. G. Sportivnyy arbitrazh [Sports Arbitrage], Moscow, 1996, 165 p. (rus)
8. Kylasov A. V. Sportizatsiya intellektualnykh igr [Sporting Mind Games], Moscow, 2013, 188 p. (rus)
9. Lubyshcheva L. I. Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka [Physical education: education, training], 2007, vol. 1., pp. 63–65. (rus)
10. Lubyshcheva L. I. Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka [Physical education: education, training], 2008, vol. 5, pp. 2–7. (rus)
11. Lubyshcheva L. I. Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka [Physical education: education, training], 2010, vol. 3, pp. 8–10. (rus)
12. Obukhov S. M., Obukhova N. B., Snigirev A. S. Teoriya i praktika fizicheskoy kultury [Theory and Practice of Physical Culture], 2011, vol. 8, pp. 89–91. (rus)
13. Pogudin S. M., Lisovskiy A. F., Fonarev D. V. Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka [Physical education: education, training], 2006, vol. 3, pp. 39–41. (rus)

14. Abzalov R. A. *Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka* [Physical education: education, training], 2012, vol. 4, pp. 2–5. (rus)
15. Feytullayev M. M. *Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka* [Physical education: education, training], 2008, vol. 2, pp. 31–32, 49–50. (rus)
16. Court of Arbitration for Sport : [Electronic resource] // Access mode : <http://www.tas-cas.org>.

Received: 08.01.2014.

Published: 28.02.2014.

Ніна Григорівна Долбишева, orcid.org/0000-0002-7306-9194; dolbysheva-nina@rambler.ru; к. фіз. восп., доцент, Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту: вул. Набережна Перемоги 10, Дніпропетровськ, 49094, Україна.

Нина Григорьевна Долбышева, orcid.org/0000-0002-7306-9194; dolbysheva-nina@rambler.ru; к. физ. восп., доцент, Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта: ул. Набережная Победы 10, Днепропетровск, 49094, Украина.

Nina Dolbysheva, orcid.org/0000-0002-7306-9194; dolbysheva-nina@rambler.ru; Ph.D. (Physical Education and Sport), Associate Professor; Dnepropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sport: Naberezhnaya Pobedy 10, Dnepropetrovsk, 49094, Ukraine.

